

NIEUWSBRIEF

MILIEUGESCHIEDENIS LAGE LANDEN

Nr. 4 juni 2009

© *IGBA-VU /JEG– Adriaan de Kraker & Henny van der Windt*

Nieuws van de European Society for Environmental History

Op het vierde congres van de ESEH te Amsterdam (2007) is met de instelling van de regionale vertegenwoordigers toegezegd tussen dit en het congres van 2009 enkele malen bijeen te komen om de lopende zaken en voornemens in de vereniging te regelen en inhoud te geven. Na de eerste bijeenkomst te Düsseldorf in januari 2008, waarvan in de Nieuwsbrief Milieugeschiedenis Lage Landen no 2. verslag is gedaan, is er in maart 2009 te Lyon een tweede bijeenkomst geweest van de ESEH-Board. Van de besproken zaken zijn er enkele van belang die hier kort vermeld worden.

WCEH-congres 2009 te Kopenhagen

Van de ruim zeshonderd voorstellen tot het houden van een lezing (paper) of ophangen van een poster konden er ruim vierhonderd worden gehonoreerd. Dit is vergeleken met het vierde congres alweer een stap vooruit. Anderzijds wordt het congres niet in een universiteit gehouden maar in een hotelcomplex, waardoor de kosten van deelname hoger zijn dan normaal het geval is. Voor het laatste nieuws over het congres, zowel het wetenschappelijke deel als het sociaal programma wordt verwezen naar de website <http://wceh2009.org/>

ESEH-congres 2011 te Turku (Finland)

Voor de organisatie van het zesde congres van de ESEH heeft zich de universiteit van Turku (Finland) als beste kandidaat gepresenteerd. Het organiserende comité is reeds begonnen met de opzet en invulling van het congres. Een en ander ziet er veelbelovend uit. Van belang is reeds te noteren dat het congres **Encounters of Sea and Land** gepland is van dinsdag 28 juni tot 2 juli 2011. Zie <http://eseh.org/conference/turku2011/>

Summer School

De organisatie van de Summer School heeft inmiddels vorm gekregen in die zin dat diverse instellingen dit zouden willen organiseren. Maar in de constructie zoals deze momenteel is voorgesteld, maar zolang de ESEH als vereniging in deze organisatie niet erg zichtbaar, dient dit opnieuw te worden bekeken.

Nieuws uit de Europese regio's.

De regionale vertegenwoordigers houden contact met de achterban van milieuhistorici in hun regio van Europa. Dit contact wordt onderhouden door het versturen van een nieuwsbrief en het bezoeken van symposia en congressen waar thema's van de milieugeschiedenis aan de orde komen.

Als medesamensteller van deze vierde nieuwsbrief is er een samenvatting van de activiteiten betreffende milieugeschiedenis in de Lage Landen is te vinden in

[ESEH-notepad nr. 30 / May 2009, in: Environment & History vol. 15 no. 2.](#) (Zie verderop in deze nieuwsbrief).

Vanuit de andere regio's is het de moeite waard te wijzen op de pensionering van Christian Pfister en het aantreden van een nieuwe hoogleraar milieugeschiedenis in Bern in de loop van 2009. Voor Frankrijk is de website www.leruche.fr van belang, mede opgezet door Stéphane Frioux. Tevens is de door hem uitgegeven nieuwsbrief voor de Lage Landen van belang. Diegenen die hem willen ontvangen, kunnen dit ons laten weten.

In de Scandinavische landen lijkt door het vertrek van enkele actieve leden het elan uit de milieugeschiedenis even weg. Wellicht dat het zesde ESEH-congres daarin verandering kan brengen.

In de Oosteuropese landen blijft de milieugeschiedenis eerder zwak ontwikkeld, maar door de instelling van de regionale vertegenwoordigers voor Rusland en o.a. Hongarije en buurlanden komt daar langzaam progressie in.

Milieugeschiedenis Lage Landen (algemeen)

Het belangrijkste kenmerk van de milieugeschiedenis in de Lage Landen is de versnippering over erg veel hoofd- en deeldisciplines van het wetenschappelijk onderzoek. In historisch-geografisch onderzoek zit een belangrijk aspect van het historisch milieu, de ruimtelijke component en waar de interactie mens-landschap en mens-natuur centraal staat wordt het milieu-accent alleen maar sterker. Daarnaast bevat veel onderzoek op het gebied van de archeologie en erfgoed ook milieuaspecten. Alleen bij dit laatste staat eerder toepassing en minder het fundamentele onderzoek op de voorgrond. Ook klimaatonderzoek en onderzoek naar aspecten van flora en fauna als zodanig hebben milieu-elementen. In het verslag van de milieugeschiedenis uit de Lage Landen en wat daar momenteel gebeurt, zijn vooral deze algemene kenmerken benadrukt. Dit maakt het tevens lastig te ontdekken waar en door wie milieugeschiedenis wordt onderzocht. Het is daarom van belang dit aan de Nieuwsbrief te melden, opdat we van elkaars activiteiten en onderzoeksresultaten kunnen kennismaken en middels een kruisbestuiving tot een meerwaarde kunnen komen.

Lopende promotie-onderzoeken

Aan de Rijksuniversiteit van Groningen zijn de volgende promotie-onderzoeken van belang.

Theo J. Dijkstra (April 2006). *Het bezwaar. De beleving van leefomgevinghinder in de periode 1870-2000 in de Friese havenstad Harlingen.*

Edo Knegtering (verzonden aan de leescommissie april 2009) *The Featheries and the Furries, species characteristics and tendencies in public species conservation.*

Stadsgas te Gent in de 19de eeuw, een lichtgevende bedrijfsgeschiedenis in een (inter)nationale context

De industriële revolutie en de verspreiding van de Britse technologische know-how op het continent kende ook een bewogen onderdeel in de verlichtingstechnologie. De Imperial Continental Gas Association (ICGA) koos resoluut voor investeringen in buitenlandse gasproductiecapaciteit in plaats van op de explosieve Britse markt een aandeel uit te bouwen. Hun zoektocht naar locaties bracht hen tot in West-, Oost- en Zuid-Europa.

In dit geografisch uitgebreid gebied werd gekozen om vooral de relatie tussen de ICGA en de Nederlanden te belichten. Na 1830 ging het bedrijf verder in het Noorden en het Zuiden van het kortstondig Verenigd Koninkrijk der Nederlanden.

In het kader van mijn doctoraatsonderzoek aan de Universiteit Gent wordt specifiek het Gentse luik van de ICGA uitgelicht. Het onderzoek richt zich niet alleen op bedrijfsgeschiedenis, maar eveneens op de politieke, ecologische en technologische ontwikkelingen, problemen en innovaties die zich tijdens de bedrijfsperiode in Gent hebben voorgedaan en de invloed die dat op de verdere bedrijfsvoering heeft gehad.

Promotor : Prof. Dr. Eric Vanhaute (UG)

Co-promotoren : Prof. Dr. Erik Thoen (UG) & Dr. Henk van Zon (RUG)

Harry van Royen

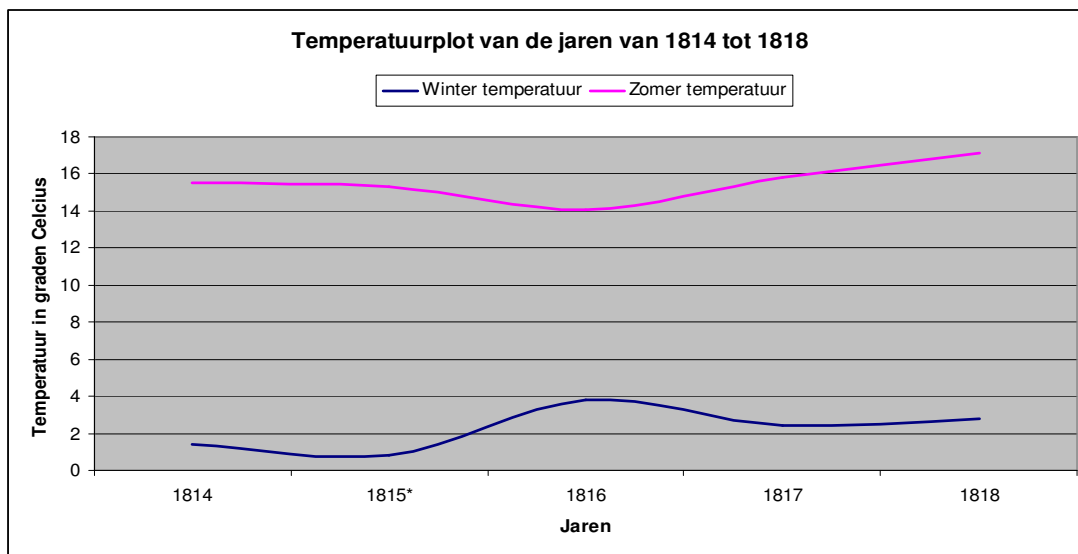
E : haran@pandora.be

Klimaatsonderzoek: Onderzoek aan de hand van de “Buismanreeks” naar de invloeden van vulkaanuitbarstingen op het weer van de Lage Landen van 1400 tot 1900

Ter afsluiting van het universitaire collegejaar is een studente van de opleiding Geo-en Bioarcheologie (IGBA), Vrije Universiteit te Amsterdam een onderzoek gestart bij het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI) onder leiding van Prof. Dr. S.L. Weber en Drs. A. van Engelen. Zij zal gaan kijken naar de mogelijke invloeden van vulkaanuitbarstingen op het weer in de Lage Landen tussen 1400 tot 1900 na Christus. In juni 1995 is het eerste deel van de “Buismanreeks” verschenen. In de inmiddels vijfde reeks ‘Duizend jaar weer, wind en water in de Lage Landen’ beschrijft de historisch geograaf Jan Buisman jaar na jaar vanaf ± 750 na Christus tot heden. Deze reeks is een samenstelling van

schriftelijke bronnen, zoals akten, journalen en kronieken en niet-schriftelijke bronnen, zoals kaarten, schilderijen en archeologische overblijfselen. Daaruit is een (vrijwel) compleet overzicht ontstaan van het weer en is in detail terug te lezen wat de weersomstandigheden voor invloed hebben gehad op de inwoners van Nederland en omstreken.

Aan de hand van de temperatuurgegevens, verkregen uit de Buismanreeks, is een analyse gemaakt van het Nederlandse weer en is de vraag gesteld of vulkaanuitbarstingen hier invloed op hebben gehad. Een voorbeeld hiervan is de vulkaanuitbarsting van de Tambora in 1815 (zie grafiek). Door de data van verschillende uitbarstingen te combineren kan een analyse gemaakt worden of deze uitbarstingen effect hebben gehad op het weer in de Lage Landen. De resultaten zien er veelbelovend uit.

Grafiek 1 – De uitbarsting van de Tambora in 1815, die een wereldwijde voedselcrisis veroorzaakt. In Amerika bevorderden misoogsten de migratie van velen uit het uiterste noordoosten naar nieuwe staten als Ohio (Buisman, deel VI). Het jaar 1816 wordt dan ook wel het jaar zonder zomer genoemd. De daling van de zomertemperatuur én stijging van de wintertemperatuur is duidelijk terug te zien in de grafiek hierboven.

KNMI - IGBA-VU Sanne Aarsen Email: sm.aarsen@gmail.com

Nieuws van de waterstaatsgeschiedenis

De jaarlijkse excursie van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis gaat op 18 juni 2009 naar midden Zeeuws-Vlaanderen. Gastheer is het Waterschap Zeeuws-Vlaanderen. Deelname kan door storting van Euro 30,- op bankrekening 93830 ten name van Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis te Voorschoten o.v.v. Zeeuws-Vlaanderen.

Voorlopig programma

- ca. 10.00 uur Opstappen op de bus bij Station Goes
- 10.30 - 11.00 Aankomst en koffie in vergaderzaal van het Waterschapskantoor, Kennedylaan 1 in Terneuzen (0115-641000)
- 11.00 - 11.20 welkom door dijkgraaf W.J. de Graaf, gevolgd door een algemene presentatie over het waterschap
- 11.20 - 11.50 M. de Vleeschauwer over polders en waterschappen in Midden-Zeeuws-Vlaanderen
- 11.50 - 12.30 A. de Kraker over Zeeuws-Vlaanderen als grensland
- 12.30 - 13.30 Lunch
- 13.30 - 17.00 Excursie door midden Zeeuws Vlaanderen
- 17.30 - 18.00 Bus bij Station Goes

Het belooft een interessante dag te worden. Het maximaal aantal deelnemers is vijftig personen, dus wie het eerst komt...

Vereniging voor
WATERSTAATS GESCHIEDENIS

UITNODIGING

Op donderdag 18 juni 2009 zijn we te gast bij het Waterschap Zeeuws-Vlaanderen in Terneuzen. Zeeuws-Vlaanderen beschouwt zich als een landje apart. Het is een gebied begrensd tussen de Belgisch-Nederlandse grens als politieke grens in het zuiden en de Westerschelde als natuurlijke grens in het noorden. Dit bijzondere komt dan ook tot uiting in de geschiedenis van zijn waterstaat. Ooit onderdeel van het oude graafschap Vlaanderen, werd het gebied tijdens de Tachtigjarige Oorlog deel van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. De geschiedenis van de waterstaat van het gebied kent dus twee gezichten: een Vlaams en een Nederlands gezicht. Bovendien loopt de landsgrens op plaatsen dwars door polders. Dit schiept een bijzondere situatie, namelijk de internationale polder. Verder stroomt een deel van het binnenwater uit Vlaanderen via Zeeuws-Vlaanderen af en ook dat schiept een bijzondere situatie die tot het nemen van unieke maatregelen heeft geleid. Een ander aspect van de waterstaat van Zeeuws-Vlaanderen is de Westerschelde als noordelijke en natuurlijke begrenzing van het gebied. De waterschappen op deze plaats voerden een verbeten strijd tegen de opdrinkende stroming van dit estuarium. Uiteindelijk heeft dit ook geleid tot het nemen van bijzondere maatregelen om deze waterschappen te ondersteunen. Wellicht is het meest bijzondere van de Zeeuws-Vlaamse waterstaat het feit geweest dat deze vele eeuwen lang - in tegenstelling tot die van Holland - erg kleinschalig is gebleven. Na 1953 is hier abrupt verandering in gekomen. Kortom, zoveel bijzondere aspecten van de waterstaatsgeschiedenis op een dag, moet wel tot een aantrekkelijk dagprogramma leiden. In dit programma speelt Marc de Vleeschauwer, die sedert 2005 onderzoek doet naar de geschiedenis van de waterschappen in het gebied een centrale rol. Naast een van de inleidingen, zal hij ook de middagexcursie door het midden van Zeeuws-Vlaanderen leiden.

Chris de Bont & Adrie de Kraker

Door eerst naar Goes te reizen bespaart U uzelf de heen en terugtocht door de Westerscheldetunnel. Informatie over de treinloop naar en van Goes, of parkeermogelijkheden bij het station volgt bij het bericht van bevestiging.

Verder nodigt de vereniging uit tot het leveren van bijdragen voor het tijdschrift Waterstaatsgeschiedenis. De richtlijnen voor artikelen zijn te verkrijgen bij Rob van Iterson, email: soniter@xs4all.nl

Nieuws vanuit historisch-geografische hoek

Dag van het Historisch Cultuurlandschap 2009

Ook dit jaar zal er weer een Dag van het Historisch Cultuurlandschap plaatsvinden. De dag wordt gehouden op vrijdag 30 oktober in het dorp Bathmen, onder de rook van Deventer. Het thema is dit jaar geografisch gericht: de dag zal volledig in het teken staan van de cultuurlandschappen van Oost-Nederland, die we zowel vanuit de inhoud als vanuit de toepassing zullen belichten. Dit gebied, omsloten door de Vecht, de Oude IJssel, de IJssel en de landsgrens met Duitsland, kent een grote rijkdom aan landschappen. Ze variëren van rivierkleilandschappen tot stuwwallen, en van dekzandlandschappen tot het geologisch bijzondere Oost-Nederlands Plateau. Met dit thema sluiten we aan op het Oost-Nederlandproject, dat in 2004 gestart werd door de Wageningen Universiteit en de RACM en dit jaar zal worden afgesloten. Na de zomer ontvangt u meer gegevens over de mogelijkheden voor aanmelding etc.

Levende veldnamen

Binnenkort verschijnt een bijzonder veldnamenboek over het Nationaal Landschap Drentsche Aa, dat is samengesteld door Theo Spek en Hans Elerie. Aan de verschijning van dit boek wordt van 2 t/m 6 juni een Veldnamenfestival in het Drentse dorp Anloo gekoppeld, met op de eerste dag een symposium met een interessant programma. In bijgevoegde berichten kunt u meer hierover lezen.

Deelnemerslijst

Sinds de start van het Netwerk Historisch Cultuurlandschap houden wij trouw een lijst bij met deelnemers aan ons netwerk. We zijn inmiddels met 284 personen. Helaas komt het nog wel eens voor dat wij e-mails onbezorgbaar retour krijgen, omdat wijzigingen in een e-mailadres als gevolg van een nieuwe provider of een andere werkgever niet zijn aangekondigd. We zouden het op prijs stellen als u uw nieuwe mailadres aan ons zou willen doorgeven. Daarnaast zou het prettig zijn als de volgende personen op de hoogte zouden kunnen worden gesteld van het feit dat wij hun e-mailadres niet meer hebben, terwijl zij wel ooit deel uitmaakten van ons netwerk.

Stichting Netwerk Historisch Cultuurlandschap
www.historischegeografie.nl
info@historischegeografie.nl

Excursie 2009 KNAG-Historische Geografie

Op zaterdag 26 september gaat de jaarlijkse excursie van de groep Historische Geografie van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundige Genootschap haar Oost-Drenthe. Het thema van de excursie is te ervaren hoe het oude cultuurlandschap van het stroomgebied van de Runde in de herinrichting van het gebied is ingepast in combinatie met ecologische waarden en waterbelangen. De tocht gaat hierbij langs de Runde tot in het Oost-Bargerveen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan plannen om de delen van het vroegere kanalsysteem te herwaarderen. Het begin van de excursie (startend vanuit Assen) staat in het teken van het esdorpenlandschap.

Nadere informatie: Adrie de Kraker (krakeram@Zeelandnet.nl) en Hans Renes.

Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis 2008

Na flinke vertraging verschijnt in 2009 het thema-jaarboek van Ecologische Geschiedenis 2008. Dit is gewijd aan de geschiedenis van het klimaat en aanverwante aspecten. De inhoud van het jaarboek is als volgt.

Redactioneel

Klimaat in beweging: inleiding op het themanummer klimaat en atmosfeer

Adriaan M. J. de Kraker

Stormachtig weer in de Lage Landen tussen 1400 en 1625. Reconstructie van stormen langs de zuidoostelijke Noordzeekust, de wijze waarop hun invloed wordt bepaald en veranderingen in het stormpatroon

Gaston R. Demarée en Robert Muir-Wood

De 'Grote Storm van december 1703' in de Lage Landen – een stormachtige periode in de Spaanse Successieoorlog

Joop Oude Lohuis

De rol van wetenschappelijke gegevens in het klimaatdebat. De discussie over de 'hockeystick' als grafische weergave van een historische reconstructie van het klimaat

Ed Buijsman

Een kleine geschiedenis van het chemische neerslagonderzoek in Nederland

Hein-Anton van der Heijden

Zandzakken, notenbomen en een taart. Nederlandse sociale bewegingen en mondiale klimaatverandering

Jos N.M. Dekker

De dynamische opstelling van het Landbouwschap ten aanzien van het milieu 1948-1972

Recensies

English abstracts

Call for Papers Bosgeschiedenis Jaarboek Ecologische Geschiedenis

Een van de geplande jaargangen van het Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis zal gewijd zijn aan de geschiedenis van het bos en aspecten die daarmee samenhangen. Daarbij valt te denken aan de ontwikkeling van de bossen in bepaalde historische perioden, het gebruik of exploiteren van bossen, ecologische benadering van het thema, de perceptie van bos en bomen, klimaatgerelateerde aspecten en nog veel meer.

Voorstellen en suggesties voor papers kunnen worden ingezonden aan:

Adriaan.de.Kraker@falw.vu.nl

3^e Congres te Gent over de ontwikkeling kustvlakte Noordzee (2010)

Onder de titel **De historische evolutie van de kustvlakte in het Noordzeegebied: een revisie** wordt van 22 tot 24 april 2010 te Gent het derde congres gehouden over deze problematiek. Het tweede vond plaats in 1978, het eerste in 1958. Het congres bekijkt de ontwikkeling van de kustvlakte van Duinkerke tot aan de Deense Bocht en aan de Britse zijde op een tijdschaal van enkele duizenden jaren. Het gaat er hierbij niet louter en alleen meer om ontwikkelingen vanuit de zee te verklaren, zoals dit tot voor kort is gedaan aan de hand van de transgressie-

regressietheorie, maar vooral ook om te kijken naar de ontwikkelingen landinwaarts en hoe de ontwikkelingen langs de afzonderlijke riviermondingen zijn geweest. Daarbij richt zich de aandacht vooral op de duistere periode van de ontvolking van het kustgebied in de post-Romeinse periode en later eeuwen. Aspecten van geologie, klimaat, landgebruik, nederzettingen en kustverdediging spelen daarbij een rol. Vanuit een veelvoud aan wetenschappelijke disciplines zal per deelregio's van het kustgebied worden bekeken welke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden, wat daarbij de drijvende dynamiek is geweest en welke invloed de verschillende regio's op de ontwikkeling van de kustvlakte hebben gehad.

Het congres wordt georganiseerd door Guus Borger (Vrije Universiteit Amsterdam), Adrie de Kraker (Vrije Universiteit, Amsterdam), Erik Thoen (Universiteit Gent), Tim Soens (Universiteit Antwerpen) en Dries Tys (Vrije Universiteit Brussel)
Voor meer informatie over dit congres: lies.vervaet@Ugent.be

Conferentie over Landbouwgeschiedenis in 2010

Rural History 2010: an international conference dedicated to rural economies and societies

Until now, there has never been an international forum dedicated to the study of rural history in all its forms. The British Agricultural History Society is aware of the diversity of work being undertaken in the field, sometimes in cognate disciplines such as gender or development studies or under the banner of rural sociology or environmental history, perhaps institutionally separated from the historical mainstream by being undertaken in social science faculties, agricultural colleges or NGOs. It is also keenly aware that the current difficulties in the world's agrarian economies – with the development of new markets, the sudden appearance of high prices, the spread of innovative and controversial technologies, the impact of land reform and the threat of long-term climatic change – may well draw renewed attention to the discipline. Within Europe, the post-productivist countryside may yet turn out to be an interlude rather than the final stage in rural development. Whilst we acknowledge the pioneering work of the European networks; CORN, for the Rural History of the North sea area—the COST-funded project Progressore for the European Union; the Rural History Network embedded within the European Social Science History Conference and the Arbeitskreis für Agrargeschichte — all of which have developed European connections, the Society now wishes to develop, deepen and internationalise these contacts. We have therefore taken the initiative to convene the first international open meeting dedicated solely to rural history. This will take place in September 2010 at the University of Sussex, Brighton, UK. We hope to receive sufficient support from the rural history community for the conference to run over three days with three or four parallel sessions.

This meeting will be open to all rural historians as well as those primarily interested in viewing contemporary conditions and likely future developments with a knowledge of the past. The conference does not accept that rural history has any single definition, nor does it admit any bounds, and the conference has no intellectual affiliation. It is open to those approaching rural history from any perspective, ranging from those of archaeology, anthropology and ethnography through rural geography, landscape studies and rural sociology to post-modern cultural approaches to the

countryside. It will be equally concerned with the countryside as a place of production of foodstuffs as with the countryside as a place of consumption of leisure and the location of heritage and national memory. Papers will be welcomed on all periods from the prehistoric to the very modern; and there are no geographical limitations on the area of study. Comparative discussions which deal with rural society as a whole will be especially welcome, together with accounts which seek parallels between present day agrarian problems and the past.

It is intended that the conference should be the first in a series of biennial or triennial conferences and the Brighton conference will be the occasion when either a European rural history society or a continuation committee of some sort will be formed.

The timetable for the conference will be as follows:

Nominations for the scientific committee should be received from national and international societies, or individuals who wish to serve on the committee. The Society has nominated the editor of *Agricultural History Review*, Richard Hoyle, Professor of Rural History in the University of Reading, UK, as its chairman. It has also invited the chairmen of the three existing European networks, Professor Erik Thoen (University of Ghent), Dr Gerard Beaur (CNRS, Paris) and Dr Anton Schuurman (Wageningen) to join the committee *ex-officio*. In enlarging the committee, the Society is especially eager to receive nominations from outside north-western Europe and from those working in emerging or non-traditional fields of rural history. All national societies and communities are asked to send their nominations to the chair of the British Agricultural History Society, Dr Paul Brassley, with short cvs of their nominees, by 1 December 2008.

A call for papers will be circulated with the names of the scientific committee about Easter 2009. We invite proposals for two or three paper sessions or even linked sessions. In this event we require the names of the chairman and speakers, a short abstract of each paper (150-200 words) and a short cv of each participant including the chairman (150-200 words each). We intend to make provision on the conference website for potential session organisers to canvass for support from others interested in contributing to their area of expertise. Proposals may also be made for individual papers where, again, an abstract of 150-200 words and a short cv should be supplied. The call for papers is expected to close on 1 December 2009, with a provisional programme announced in February/March 2010.

The Society has established a conference committee, chaired by Dr Nicola Verdon of the University of Sussex, which will make the local arrangements. Accommodation will be provided at the University of Sussex which is situated at Falmer, a few miles from Brighton. Brighton is a 30-40 minute train ride from Gatwick Airport and roughly 50 minutes from central London. Brighton is an attractive seaside town which, from the early nineteenth-century onwards, has had a rakish reputation. For those who prefer accommodation off-campus, there is plenty of choice in Brighton itself.

For a list of university approved guest hotels and hotels, see www.sussex.ac.uk/about/hotels or see visitbrighton.com for further details. Falmer is also on the edge of the South Downs, a designated Area of Outstanding Natural Beauty. Some delegates to the conference may therefore wish to extend their visit to a holiday and explore Brighton itself, the surrounding countryside and coast, or London.

A conference website is under construction and will be launched later in 2008. For the moment,

expressions of interest or queries can be directed to Prof. Richard Hoyle, r.w.hoyle@reading.ac.uk, Dr Nicola Verdon, n.j.verdon@sussex.ac.uk, or the chairman of the Society, Dr Paul Brassley, p.brassley@plymouth.ac.uk.

Nieuw verschenen boeken

Woord vooraf	7	6 Boeren en jagers	200
Ten geleide	9	Over plaggen, welde en jacht	202
1 Van landijs tot landbouw	10	Het agrarische bedrijf	207
Het landschap en de prehistorie		De houtvoorziening	217
Kustmoerasbossen in de omgeving van de Veluwezoom	12	Vee in bos en veld	227
De Veluwezoom in warmere tijden	12	Plaggen steken en 'heet maaien'	231
De koude geschiedenis van de stuwwallen	19	De jacht op grof en klein wild	231
De Veluwezoom in latere tijden	25	7 Een woelige periode	244
Het bosgebruik in laat-neolithicum en bronstijd	26	Bosbeheer en bosbouw in de Bataafs-Franse tijd (1795-1813)	
De bewoning en de bossen in de ijzertijd	27	Het beheer van de domeinen	245
Romeinen aan de limes	32	De domeinveelingen	250
2 De heggen van heren, geestelijken en boeren	32	Bosbeheer en bosbouw	254
Bezit, beheer en gebruik van het bos in de middeleeuwen		Verkoop van beuken en dennen	265
Van Frankisch tot Habsburgs gebied	34	Onginingsrijver	267
Bevolking en nederzettingen	43	Jachtregelingen	271
De Zuid-Veluwse bossen in de middeleeuwen	48	8 Een tijd van verandering	272
Het bosbeheer	55	Van domeinbos naar landgoed	
Het bosgebruik	60	De domeinverkopingen	274
De marken en malebossen	67	De grondverkopingen van voormalige kerkelijke instellingen en maatschappen	286
3 De bosmeester en zijn heren	78	Bosbouw en bosgebruik in de negentiende eeuw na de Bataafs-Franse tijd	289
Bestuur en beheer van de Oosterbeekse Heggen en de Moft (1543-1795)		De eikenhakhoutcultuur	294
De Gelderse Rekenkamer	80	Boeren, jagers en kunstenaars	318
Het domeiniale bosbezit in de tweede helft van de zestiende eeuw	88	9 Van productiebos naar natuur	324
Het bosbeheer in de zestiende en zeventiende eeuw	92	Natuur- en landschapsbescherming in de twintigste eeuw	
Effectiever beheer	104	1900-1940: van bedreiging naar bescherming	326
4 Van spitwerk tot houtverkoop	112	Gemeente Renkum wordt bos eigenaar	330
Bosbouw en bosexploitatie door de Gelderse Rekenkamer		Het Geldersch Landschap	335
Tweeënhalve eeuw bosbouw op de Zuidwest-Veluwe	113	De bossen bij Wageningen en Bennekom	347
Het eikenhakhout	119	Voorgang en verlies (1940-1945)	353
Beuken en dennen	126	Herstel en bescherming na de oorlog	366
Lijnen in het landschap	130	Het Geldersch Landschap groeit	367
De inkomsten uit de heggen	139	Terreinwinst voor Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten	372
5 Bossen voor gebruik en genoeg	148	Naar een meer natuurlijk bos	375
Landgoederen en bezit van geestelijke instellingen		Veranderend beheer	379
De Doorwerthse bossen: een rijk maar belast bezit	149	Noten	384
De bossen van andere lasteellandgoederen	174	Literatuur	404
De bossen van geestelijke instellingen	188	Verklarende woordenlijst	415
		Geografisch register	416
		Persoonsnamenregister	423
		Bronnen	429
		Illustratieverantwoording	430
		Colofon	432

Volledige titel van bovenstaand boek is:

Bouwer, Klaas (2008) *Voor profijt en genoeg. De geschiedenis van bos en landschap van de Zuidwest-Veluwe*. Uitgeverij Matrijs Utrecht, 432 blz. ISBN 978 90 5354 3599

Stellingen

1. Een goede analyse van de veenontginningen is alleen haalbaar wanneer het wetenschappelijk instrumentarium in de vorm van een helder doordachte en een dito gebrachte theorievorming op orde is.
(dit proefschrift)
2. Veel niet-historisch geografen die zich in de landschapsgeschiedenis verdiepen en soms zelfs historisch geografen, stellen middeleeuwse agrarische veenontginningen ten onrechte gelijk aan cope-ontginningen. Slechts een deel van die veenontginningen bestaat echter uit deze specifieke categorie.
3. In de wetenschappelijke literatuur over veenontginningen is de rol van de brede zijdwende in het ontginningsproces tot dusverre onderbelicht gebleven.
(dit proefschrift)
4. De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) is een onbetrouwbare gids bij het bepalen van middeleeuwse archeologische potenties in de middeleeuwse agrarische veenontginningen.
5. Voor het overleven van een klein vakgebied als de historische geografie is *contract research* in de huidige vorm zowel noodzakelijk als funest.
(Chr. de Bont, 1991. *Angewandte Historische Geographie; ihr Beitrag zur Grundlagenforschung*. In: *Kulturlandschaft; Zeitschrift für Angewandte Historische Geographie* 1, p. 84-88)
6. Bij de planvorming creëren sommige natuurontwikkelaars in gebieden die zij onder handen nemen een natuur die daar nooit bestaan heeft.
7. Het is verbazingwekkend dat de Nederlandse archiefwereld, onder het mom van *copyright* en marktwerking, voor goed leesbare downloads van afbeeldingen en oude kaarten die tot het publieke domein horen, geld vraagt.
8. In het zicht van de dood verdampt de wetenschap.

De volledige titel van bovenstaand boek is

Bont, Chris de (2009) *Vergeten land, ontginning, bewoning en waterbeheer in de westnederlandse veengebieden (800-1350)* z.pl. 2 dln. 652 blz. ISBN 978 90 8504 968 5

Volledige titel van nevenstaand boek is:
Soens, Tim (2009), *De spade in de dijk?*
Waterbeheer en rurale samenleving in de
Vlaamse kustvlakte (1280-1580), Gent,
Academia Press, 359 blz..
(Historische Economie en Ecologie)
ISBN 9789038213521, (28,00 EUR)

Voor nadere informatie omtrent dit boek zie:

<http://www.academiapress.be/Pages/NL/detail1.asp?BOisbn=9789038213521>

© Kopij Nieuwsbrief Milieugeschiedenis Lage Landen: Adriaan.de.Kraker@falw.vu.nl
De NMLL is ook te lezen of downloaden op <http://www.geoarcheologie.vu> of
<http://www.falw.vu.nl/igba>